

Motion till riksdagen 2005/06:A273

av **Holger Gustafsson m.fl. (kd, m, fp, c)**

Översyn av blockadrätten

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att se över och reformera reglerna om blockader och andra stridsåtgärder som syftar till att tvinga fram kollektivavtal.

Motivering

På svensk arbetsmarknad spelar kollektivavtalen en avgörande roll. Avtalen täcker mer än 60 procent av alla arbetsgivare och mer än 80 procent av alla löntagare. De reglerar alltså löner och andra anställningsvillkor för en majoritet av landets löntagare. Flertalet arbetsgivare blir bundna av kollektivavtalen genom att de är medlemmar i arbetsgivarorganisationer som är parter i avtalen.

Det finns emellertid företag som står utanför avtalen, de flesta av dessa är småföretag. Detta kan bero på att de inte vill vara med i en avtalstecknande arbetsgivarorganisation, exempelvis därför att de har löner och andra anställningsvillkor som är i nivå med branschavtalen eller till och med bättre. Men det behöver inte handla om nivån på anställningsförmånerna, det kan även handla om utformningen av dem. Så har exempelvis en del företag valt andra lösningar på försäkringsområdet än dem som föreskrivs i kollektivavtalen och vill därför inte binda sig till kollektivavtalen.

Fackförbunden kräver regelmässigt att alla företag ska ansluta sig till avtalen. Detta gäller oavsett vilka anställningsvillkor som företagen erbjuder och oavsett om det finns någon facklig medlem på arbetsplatsen. I en del fall väljer sådana obundna företag att ansluta sig till något av kollektivavtalen, vilket sker genom att de tecknar ett så kallat hängavtal. I andra håller de fast vid att de vill vara just obundna och att de vill reglera anställningsvillkoren genom egna överenskommelser med de anställda. Från facklig sida väljer man då ofta att sätta företaget i blockad för att förmå det att skriva under avtalet. Blockader inskränker sig sällan till att bara medlemmar i den berörda fackföreningen avstår från att arbeta i det blockerade företaget utan utsträcks

Fel! Okänt namn på

vanligen genom att även andra fackförbund deltar i blockaden. Då stryps leveranser av varor, hämtning av sopor och andra viktiga funktioner. I många fall innebär det att företaget inte kan driva sin verksamhet vidare utan tvingas skriva under avtalet.

Ett kollektivavtal är ett vanligt civilrättsligt avtal som dock avviker från den typen av avtal på så sätt att det kan genomdrivas med tvång, alltså med blockader och andra stridsåtgärder. För andra avtal gäller tvärtom att tvångsåtgärder gör dem ogiltiga. Däremot är det inte möjligt att tvinga enmansföretag eller familjeföretag med endast familjemedlemmar som anställda att teckna avtal. Här innehåller lagen en begränsning (MBL 41 §) som förbjuder blockader mot sådana företag, om syftet med blockaden är att tvinga fram kollektivavtal.

Bland de mindre företagen finns ett starkt motstånd mot tvånget att teckna kollektivavtal. Av en undersökning från Företagarna (Företagares syn på arbetsrätten, mars 2005) framgår att en majoritet av de tillfrågade företagen (omkring 65 procent av 4 000 företag) avvisar dagens system med tvång som metod för att tvinga fram kollektivavtal. Det går alltså inte att tala om någon allmän uppslutning kring det som ofta kallas för den svenska modellen när det hos en så stor och central grupp inom näringslivet finns ett starkt motstånd mot modellen.

Dagens metod går tillbaka till industrialismens början då strejker och andra arbetskonflikter var en central del av relationerna mellan arbetsgivare och arbetstagare. För arbetstagarna handlade det då om att säkra lönenivåer som var nödvändiga för den egna välfärden. I dag finns det omfattande offentliga välfärdssystem som i praktiken garanterar detta för alla. Behovet av en omfattande konflikträtt är inte längre detsamma.

Det är alltså dags att se över de regler som i dag gäller för blockader och andra stridsåtgärder. Utgångspunkten bör vara att radikalt inskränka rätten att med tvång tvinga företag att skriva under kollektivavtal. Flera starka skäl talar för detta.

För det första vore detta ett steg mot en flexiblare arbetsmarknad. I praktiken skulle det innebära en större variation än i dag när det gäller löner, arbetstider, semester och andra arbetsvillkor. I några fall skulle detta medföra sämre villkor för en del arbetstagare men det skulle också innebära att fler företag kan överleva och att fler arbetstagare kan hitta ett jobb. Men framför allt skulle det medföra helt andra utvecklingsmöjligheter när det gäller att utforma belöningssystem, försäkringar, arbetstider och andra moment som är av avgörande betydelse för företagets konkurrenskraft.

För det andra har kollektivavtalen en framtid även utan tvångsåtgärder. Om rätten till sådana åtgärder begränsas, skulle ändå många företag välja att ansluta sig till avtalen eftersom det för deras del är ett effektivt sätt att reglera villkoren på arbetsplatsen. Den kollektiva regleringen innebär exempelvis att förändringar i löner, arbetstider och andra arbetsvillkor kommer att gälla för alla arbetstagare utan att arbetsgivaren behöver förhandla med varje anställd. Detta kan vara en fördel för företag med många anställda.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 28 september 2005

Holger Gustafsson (kd)

Jepe Johnsson (m)

Viviann Gerdin (c)

Elizabeth Nyström (m)

Runar Patriksson (fp)

Lars Lindén (kd)

Yvonne Ångström (fp)